

морально-правових норм на заняттях спортивними єдиноборствами, содержание спортивно-этических и правовых норм воспитания студентов-спортсменов в процессе занятий спортивными єдиноборствами в Национальном университете ГНС Украины. Определены условия для формирования нравственно-правовой культуры студентов, занимающихся спортивными єдиноборствами. Установлено составляющие формирования нравственно-правовой культуры студентов-спортсменов. Проведен анализ литературных источников, который позволил выделить главные направления воспитания направленного на формирование нравственно-правовой культуры студентов-спортсменов, занимающихся спортивными єдиноборствами.

Ключевые слова: спорт, воспитание, студенты-спортсмены, морально-правовая культура, спортивные єдиноборства.

Mykola Kolos, Volodymyr Yaremenko. Sports-Ethical and Legal Standards of Education of Students in Classes of Combat Sports. The features of educating students ethical, moral and legal norms in class combat sports, sports content, ethical and legal standards of education student-athletes in combat sports training at National University of STS of Ukraine. The conditions for the formation of moral and legal culture of students engaged in combat sports. Installed components of the formation of moral and legal culture of the student-athletes. The analysis of literature, which allowed to identify the main areas of education designed to shape moral and legal culture of the student-athletes involved in combat sports.

Key words: sports, education, student-athletes, moral and legal culture, sports contests.

УДК 796.011

Антон Литвинець,
Вадим Канащук,
Іванна Литвинець,
Олена Падовська

Спортивна діяльність Івана Піддубного

Львівський державний університет фізичної культури (м. Львів)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Фізичну культуру східної та центральної України в другій половині XIX – на початку XX ст. слід розглядати в складі Російської імперії. У цей період українські спортсмени практично не виступали на міжнародній арені, проте були поодинокі випадки, коли спортсмени не просто виступали, й досягали вагомих здобутків. Ним став Іван Піддубний, перший чемпіон світу від Російської імперії [10].

Постать Івана Піддубного в силу своєї значущості й вагомості не могла не бути помітною в радянський період. Його досягненням присвячено більше двох десятків праць різного характеру. Проте найбільш вагомими залишаються роботи [3; 4; 8], які, на наш погляд, дещо застарілі та розглядають Піддубного як надбання Російської історії спорту. У той же час джерела останнього десятиліття [1; 5; 6; 9; 10] не достатньо описують його спортивну діяльність. Тому дослідження дасть змогу по-новому поглянути на постать Піддубного в історії українського спорту.

Завдання дослідження – вивчити спортивну діяльність Івана Піддубного.

Методи дослідження – аналіз та узагальнення літературних джерел, методи теоретичної інтерпретації, історичні методи.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Іван Максимович Піддубний народився на Полтавщині 9 жовтня (26 вересня) 1871 р. в селі Красенівці поблизу Золотоноші. Коли Іванові виповнився 21 рік, він виїхав у Крим, де знайомиться з двома спортсменами – Антоном Преображенським і Василем Васильєвим, які допомогли йому робити перші кроки в боротьбі [1; 4].

У Піддубного тренувальний день завжди включав ранкову гімнастику, холодний душ, масаж, годину теоретичного вивчення правил боротьби та прийомів. Згодом, проти нього виходили один за одним три борці-любители. З першим він боровся двадцять хвилин, із другим – тридцять, із третім – сорок. Потім 10–15 хвилин бігав із 20 кг гантелями в руках. У вільні від тренувань дні сидав на 25 хвилин у так званий “докторський ящик” – парову ванну з температурою до 50 градусів і прийшов в крижаний душ. Вечорами робив прогулянки із 33 кг металевою палицею в руках [10].

1897 р. вперше бере участь у змаганнях з боротьби на поясах. Згодом переїжджає до Києва й виступає в цирку братів Нікітіних. Через деякий час вступає до Петербурзького атлетичного товариства, від якого в 1903 р. поїхав на чемпіонат світу в Парижі. А вже в 1905–1909 рр. здобуває шість титулів чемпіона світу із французької боротьби (табл. 1) [5; 9; 10].

Таблиця 1

Досягнення І. Піддубного на чемпіонатах світу з боротьби

№ з/п	Країна	Місто	Рік	Вид боротьби	Місце	Ранг змагань
1	Франція	Париж	1903	Французька	III	Чемпіонат світу
2	Франція	Париж	1905	Французька	I	Чемпіонат світу
3	Франція	Париж	1906	Французька	I	Чемпіонат світу
4	Італія	Мілан	1906	Французька	I	Чемпіонат світу
5	Австрія	Відень	1907	Греко-римська	I	Чемпіонат світу
6	Франція	Париж	1908	Французька	I	Чемпіонат світу
7	Німеччина	Франкфурт	1909	Французька	I	Чемпіонат світу

Ім'я Івана Піддубного було в міжнародному спорті одним із найбільш відомих і почесних. Він протягом 25 років був у світі символом непереможної сили, блискучої майстерності й техніки. Уся спортивна преса в численних статтях, нарисах та фейлетонах одностайно славилу богатиря з Полтавщини, який за чотири роки, із 1905 по 1909-й, переміг “туше” кращих у світі борців, у тому числі трьох чемпіонів світу, кількох чемпіонів Європи та десятки чемпіонів окремих країн. Він здобув звання чемпіона Алжиру, Бельгії, Італії, Німеччини, Франції. Його називали “чемпіоном чемпіонів” – титулом, якого до нього ніхто не мав [7].

У 55 років Піддубного запросили виступити на відкритому чемпіонаті Сполучених Штатів Америки з професійної боротьби. Він перемагає в міжнародному чемпіонаті в Клівленді, Лос-Анджелесі, Нью-Йорку, Сан-Франциско, Чикаго, Філадельфії та інших містах, ставши чемпіоном Америки. Тут Піддубний виграє в найсильніших борців Канади, Італії, Німеччини, Греції, Ірландії та інших країн. У 57-річному віці його визнано найкрасивішим чоловіком на міжнародному конкурсі чоловічої краси в США [7].

Будучи в похилому віці, у 1947 р. виступає із програмою “50 років на арені цирку”, а через два роки в Тульському цирку відбувся прощальний виступ.

На запитання, хто був його найбільшим коханням, Піддубний відповідав: “Україна, звісно, а то як інакше?”. Свої перемоги в спорті він пояснював так: “Виходячи на сцену, я молився за Україну. Тому й перемагав!” [6].

Помер Іван Піддубний 8 серпня 1949 р. в м. Єйську (Кубань). Він залишив по собі легендарну славу атлета, ім'я якого стало символом незламної сили українського народу. За вагомі досягнення в спорті Іванові Максимовичу присвоєно звання заслуженого артиста РРФСР (1939) та заслуженого майстра спорту СРСР (1945), а також нагороджено орденами Почесного легіону (1911) й Трудового Червоного Прапора (1939) [3; 5; 8].

Одразу після смерті Піддубного в Радянському Союзі почали проводити змагання з боротьби на його честь. Перший меморіал пам'яті спортсмена відбувся в 1953 р., а вже в 1962 – турнір отримав статус міжнародного.

Слід сказати, що свою першу перемогу в дорослому турнірі в 1986 р. на 25 міжнародному меморіалі Піддубного одержав Олександр Карелін, який є п'ятиразовим володарем цього титулу. У майбутньому Карелін став найсильнішим борцем кінця ХХ ст. та одним із визначних в історії [2].

У 2011 р. “50-й Меморіал Івана Піддубного” з греко-римської боротьби отримує статус – міжнародний турнір серії “Гран-прі” (рис. 1). Щороку в змаганнях беруть участь понад 150 спортсменів із 30 країн, у тому числі Ізраїль, Іран, Казахстан, Камерун, Азербайджан, Білорусія, Болгарія, Естонія, Латвія, США, Польща, Туреччина, Узбекистан, Україна, Швеція тощо. Для збірної Росії ці змагання вважаються відбірними на ЧС, ЧЄ та Олімпійські ігри [2].

Крім Росії, постаті Піддубного присвячені змагання й в Україні, а саме в селі Красенівці, де він народився. На перших змаганнях, які почали проходити на початку 1950-х рр., судив рідний брат Піддубного – Митрофан [5].

До 1989 р. відбувалося щорічне борцівське свято на честь Івана Піддубного, яке мало статус місцевого рівня. Проте в 1990 р. змагання змінилися, отримавши назву I Всеукраїнське свято бога-

тирської сили на призи пам'яті Івана Піддубного. У 1994 р. рішенням Верховної Ради України Всеукраїнському святу богатирської сили надано статус державного [9].

Рис. 1. Емблема Гран-при Піддубного

Починаючи з 2011 р., ХХ Всеукраїнське свято богатирської сили на призи пам'яті Івана Піддубного отримує статус міжнародного. Серед учасників представники України, Росії, Польщі, Прибалтики й ін. Програма свята передбачає такі заходи: байкер-пробіг, спортивні турніри, богатирське шоу, турнір із греко-римської боротьби та багато іншого [4; 8].

Висновки. Іван Піддубний став найвидатнішим українським спортсменом початку ХХ ст., який почав свій шлях із циркової боротьби, а в подальшому здобув шість титулів чемпіона світу та десятки перемог на змаганнях різного рівня.

Діяльність Івана Піддубного зробила вагомий внесок на розвиток спорту в тогочасній Росії, адже Піддубний одним із перших став чемпіоном світу від Російської імперії, а згодом “чемпіоном чемпіонів”.

За вагомий внесок у розвиток боротьби на честь Піддубного в Україні та Росії проводяться престижні богатирські й борцівські міжнародні турніри.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в поглибленому аналізі спортивної діяльності сім'ї Піддубних, зокрема сестри Марії.

Список використаної літератури

1. Всеукраїнське свято богатирської сили пам'яті Івана Піддубного [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oda.ck.ua/index.php>.
2. Гран-при Поддубного в Тюмени [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sport-tyumen.ru/index.php?pid=994>
3. Грюнвальд Я. Б. Русский богатырь Иван Поддубный : [Заслуж. мастер спорта, борец] / доп. Ф. А. Архангельской. – М. : ФиС, 1957. – 174 с.
4. Димов Я. М. Богатирі / Димов Я. М. – К. : Молодь, 1982. – 323 с.
5. Іван Піддубний – символ української сили [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.personal-plus.net/405/7542.html>.
6. Іван Піддубний // Олімпійська арена. – К., 2010. – № 7. – С. 16.
7. Іван Піддубний – символ української сили та вправності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.personal-plus.net/405/7542.html>
8. Меркурьев В. И. Иван Поддубный. Биографический очерк / Меркурьев В. И. – Краснодар : Сов. Кубань, 1971. – 64 с.
9. Піддубний Іван Максимович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Піддубний_Іван_Максимович.
10. Приліпко М. В. Іван Піддубний – сила України : істор.-док. дослідж / Приліпко М. В. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 156 с.

Анотації

У статті розглянуто визначну постать українського спорту Івана Піддубного. Проблема є однією з провідних у науковій діяльності, адже вивченню спортсменів початку ХХ ст. надається велике значення. Дослідження присвячене аналізу спортивної діяльності Івана Піддубного. Проведено аналіз та узагальнення останніх досліджень із зазначеної проблематики, спортивних досягнень та нагород, отриманих ним протягом життя. Висвітлено престижні спортивні змагання, присвячені постаті спортсмена, які сьогодні проводяться в Україні та Росії. Отримані результати свідчать, що здобуті спортивні досягнення Піддубного й присвоєння йому унікального звання чемпіона чемпіонів, вплинуло на розвиток боротьби в майбутньому.

Ключові слова: спорт, боротьба, Піддубний.

Антон Лытвынец, Вадым Канащук, Іванна Лытвынец, Елена Падовская. Спортивная деятельность Ивана Поддубного. В статье рассматривается выдающаяся фигура украинского спорта Иван Поддубный. Проблема является одной из ведущих в научной деятельности, ведь изучению спортсменов начала XX в. придается большое значение. Исследование посвящено анализу спортивной деятельности Ивана Поддубного. Проведены анализ и обобщение последних исследований по данной проблематике. Описаны спортивные достижения и награды, полученные им в течение жизни. Освещены престижные спортивные соревнования, посвященные личности спортсмена, которые сегодня проводятся в Украине и России. Полученные результаты свидетельствуют, что спортивные достижения Поддубного и присвоение ему уникального звания "чемпион чемпионов" повлияло на развитие борьбы в будущем.

Ключевые слова: спорт, борьба, Поддубный.

Anton Lytvynets, Vadym Kanashchuk, Ivanna Lytvynets, Olena Padovska. Sports Activities of Ivan Piddubnyi. The article deals with a prominent figure of Ukrainian sportsman of Ivan Poddubnyi. The problem is one of the leading scientific activity, as the study of athletes early XX century is important. Devoted to the analysis of sports activity Ivan Piddubnyi. It has been analysis and synthesis of recent research on these issues. We describe the athletic achievements and awards received during his life. The contributions prestigious sports figures dedicated athlete, who now held in Ukraine and Russia. The results show that gained sporting achievements Piddubnyi and awarding him the unique title of "champion of champions" influenced the development of combat in the future.

Key words: sport, wrestling, Poddubny.

УДК (477.44) 1944/1954:796

Михайло Лозовик

Зародження фізкультурно-спортивного руху в селах Подністров'я в повоєнні роки (1944–1954 рр.)

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Фізична культура й спорт, без сумніву, належать до найбільш визначних та специфічних явищ у нашому житті. Дослідження історичних шляхів і закономірностей їх розвитку дає змогу прослідкувати зв'язок минулого із сучасним, визначити характер і напрями розвитку фізкультурно-спортивного руху, сприяє кращому розумінню його тенденцій і прогресу. Наше дослідження присвячене становленню фізкультурно-спортивного руху в селах Подністров'я на Вінниччині. Змагання в ті часи носили масовий характер та проходили на хвилі небувалого емоційного піднесення [6].

Тодішня влада була, безперечно зацікавлена в розвитку сільської фізкультури й спорту, це допомагало в розв'язанні економічних проблем, адже тільки фізично здорові, упевненні у своїх силах люди могли відбудувати зруйноване війною господарство. Крім того, організація сільських спортивних змагань була своєрідною формою соціального контролю. Підготовка до спортивних свят і радісні спогади про них зберігалися в пам'яті людей надовго. Після завершення змагань люди з новими силами поверталися до повсякденної праці. Кожне історичне дослідження починається з джерела. Основний масив документів, які ми використали, зберігається в Державному архіві Вінницької області. При написанні роботи опрацьовано матеріали досліджень М. Трейлера [7], Я. Кулика [5], Б. Турова [8], О. Мендуся [6], Б. Гвоздьева і М. Зарудного [2], М. Виноградова та ін. Окремі матеріали взяті з "Історії міст і сіл УРСР. Вінницька область" [4]. Значну допомогу для реального відтворення фактів надали очевидці подій того часу Є. Гордєєв, О. Іванова, М. Яворський.

Завдання дослідження – проаналізувати фізкультурно-спортивний рух у селах Подністров'я в повоєнні роки (1944–1954 рр.)

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Після звільнення території Могилів-Подільського, Ямпільського, Муровано-Куриловецького, Піщанського районів від окупантів більшість підприємств було зруйновано. Обладнання заводів і фабрик, пошти, електростанцій, друкарні, цінності краєзнавчого музею та інших закладів знищено або вивезено оку-